

ביאורים

סיבה נוספת תיתכן למה לא כתבו הקדמונים ספר על חובות הלבבות. ישנן מצוות שלא נוהגות בזמננו, שאין בית המקדש קיים. לצערנו, כל עבודת הקרבנות ודיני טומאה וטהרה, אינם קיימים בימינו. יתכן שגם חובות הלבבות הם מסוג מצוות אלו שאין הם קיימים כל הזמן ולכן הראשונים סברו שיש לכתוב פירושים על מצוות הנהוגות בכל עת.

אך אין הדבר כך. המצוות התלויות בלב מיוחדות בכך שחיובן הוא תמידי. אנו מחויבים בהם בכל יום ובכל שעה, בכל מקום, בין בארץ ישראל ובין בחוצה לארץ, במהלך כל חיינו.

מה שנדמה לנו שיש זמנים שאנו פנויים מעבודת ה' ולא מחויבים במצוות אלו זה רק בגלל שאנחנו התרשלנו ממלאכתנו.

רבנו בחיי מביא משל לעבד שאדונו הטיל עליו לעובדו בשני סוגי עבודות: בבית ובחוץ. העבודה בחוץ היא עבודה עם משימה מוגדרת, ובשעות ברורות. כשהעבד מסיים את העבודה הוא יכול לנוח ולפרוק את עול אדונו מעליו בשעה זו. לעומת זאת, העבודה בבית היא עבודה מתמדת. העבד צריך להיות דרוך בכל עת למטלות שצריך לעשות בבית. אם הוא מתרשל בכך, כנראה שאינו מבין את משימתו ואינו מעריך את גודל אדונו. הרצון להתמכר לבטלה ולהנאות העולם משכיח ממנו את תפקידו.

הנמשל הוא פשוט. העבד זה אנחנו. המצוות המעשיות זוהי העבודה בחוץ. יש למצוות האיברים זמן מוגדר שבו אנו צריכים לקיים אותם ולסייםם. לאחר שאדם קיים אותן הוא פטור מעבודה זו. אדם ששמע תקיעת שופר הוא קיים את המצוה ופטור ממצוה זו עד לפעם הבאה שיתחייב בה. לעומת זאת, העבודה בבית היא משל למצוות התלויות בלב. זו עבודה שקיימת בביתנו הפנימי, בתוך נפשנו פנימה. זו עבודה שאינה פוסקת, המלווה אותנו כל ימי חיינו. ואם אנו חושבים לעיתים שאנו פטורים מעבודה זו, אין זה בגלל שאין אנו חייבים בה אלא בגלל ששכחנו את גודל מלכנו ואת חשיבות תפקידנו ונטינו לתאוות העולם הזה.

סיבה נוספת שתיתכן מדוע לא נכתב ספר על מצוות אלו, מכיוון שהם מצוות מועטות שלא צריך להקדיש להם ספר מיוחד. על כך אומר רבנו בחיי שדווקא פרטי מצוות אלו הם מרובים מאוד. למצוות המעשיות יש גבול ומידה, לעומת זאת למצוות התלויות בלב ישנם פרטים מרובים מאוד שצריך לבארם די הצורך.

הרחבות

העולם הזה

אָלָא אֶהְבֵּת הָעוֹלָם. הרמח"ל מביא שלש צורות התייחסות לעולם הזה, עומק לפנים מעומק:

א. כהזדמנות להשיג זכויות: "והנה (הנראה במבט ראשון) מה שהורונו חכמינו זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה'... על כן הושם האדם בזה העולם בתחלה כדי שעל ידי האמצעים האלה המזדמנים לו כאן יוכל להגיע אל המקום אשר הוכן לו, שהוא העולם הבא, לרוות שם בטוב אשר קנה לו על ידי אמצעים אלה..."

ב. כמקום בו משיגים דבקות למרות הניסיונות: "וכשתסתכל בדבר תראה כי השלמות האמיתית הוא רק הדבקות בו יתברך... כי רק זה הוא הטוב. וכל זולת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב, אינו אלא הבל ושוא נתעה... והנה שמו הקדוש ברוך הוא לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם הם התאוות החמריות אשר אם ימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי, ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה... ואם יהיה לבן חיל וינצח המלחמה מכל הצדדין, הוא יהיה האדם השלם אשר יזכה לידבק בבוראו..."

ג. כמסייע לעבודת השם: "ואם תעמיק עוד בענין תראה כי העולם נברא לשימוש האדם. אמנם הנה הוא עומד בשיקול גדול. כי אם האדם נמשך אחר העולם ומתרחק מבוראו, הנה הוא מתקלקל, ומקלקל העולם עימו. ואם הוא שולט בעצמו ונדבק בבוראו ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסייע לעבודת בוראו, הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עימו" [מסילת ישרים א].

וּכְאֲשֶׁר נִתְבָּרַר לִי חַיִּיב הַחֲכֵמָה הַצְּפוּנָה מן השכל והפתיב והקבלה^ו, אִמְרָתִי, שְׁמָא הַמִּין הָזֶה מִן הַמְצוֹת אֵין אָנוּ חַיִּיבִין בּוֹ בְּכָל יַעַת וּבְכָל מְקוֹם, כְּשִׁמְשָׁה וְכִיּוּבֵל וְכִקְרָבָנוֹת. וְכְאֲשֶׁר עֵינֵתִי, מְצַאֲתִי שְׁאֲנוּ חַיִּיבִין בּוֹ תְּמִיד כָּל יְמֵינוּ, בְּלִי הַפְּסֵק, וְשִׂאִין לָנוּ שׁוּם טַעֲנָה בְּהִנְחָתוֹ, כְּמוֹ: יַחַד אֶלְהִינוּ בְּלִבָּנוּ, וְעִבְדוּ בְּמִצְפוּנָנוּ, וְלִירְאָה וְלִאֲהָבָה אוֹתוֹ, וְשִׁנְכִסְף לַעֲשׂוֹת הַמְצוֹת שְׁאֲנָחֵנוּ חַיִּיבִין בְּהוֹ, כְּמוֹ שְׁאֲמַר הַפְּתוּב (תְּהִלִּים קיט, ה): "אֲחֻלִּי" יִכְנוּ דְרָכֵי לְשִׁמּוֹר חֻקֶּיךָ, וְשִׁנְבִּטְחָ בּוֹ, וְשִׁנְמַסֵּר נַפְשׁוֹתֵינוּ אֵלָיו, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (תְּהִלִּים סב, ט): "בְּטַח בּוֹ בְּכָל יַעַת עִם שְׁפָכוּ לִפְנֵי לִבְבָּכֶם", וְלִהְסִיר הַשְּׂנָאָה וְהַקְּנָאָה מִלִּבָּנוּ, וְשִׁנְפָּרֵשׁ מִמוֹתֵרִי עֵינָיִי הָעוֹלָם שְׁטוֹרְדִין אוֹתָנוּ מִעֲבֹדַת הַשֵּׁם, כִּי כָל זֶה אָנוּ חַיִּיבִין בּוֹ תְּמִיד בְּכָל יַעַת וּבְכָל מְקוֹם וּבְכָל שְׁעָה וּבְכָל רָגַע וְעַל כָּל עֵינֵינוּ, בְּעוֹד שְׁכָלְנוּ וְנִשְׁמַתְנוּ בְּנוֹ.

וְהַדּוּמָה לָזֶה: עֵבֶד שְׁצָוָהוּ רַבּוֹ לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּי מְלָאכּוֹת, הָאֶחָת בְּבֵיתוֹ וְהַשְּׂנִית בְּשָׂדֵה, כְּמוֹ עֲבֹדַת הָאֲדָמָה, וְלַעֲנֵן בְּהוֹ בְּעֵתִים יְדוּעוֹת וּבְשָׁעוֹת יְדוּעוֹת. אִם יַעֲבְרוּ הָעֵתִים הָהֵם, אוֹ אִם לֹא יִמְצָא לַעֲשׂוֹת מְפִנֵי דְבָר שִׁימְנַעְנֵנוּ, יִסְתַּלַּק מֵעֲלֵיו חַיִּיב הַמְּעֵשָׂה חוּץ לְבֵיתוֹ. אֲבָל הַמְּעֵשָׂה שְׁצָוָהוּ לַעֲשׂוֹת בְּבֵיתוֹ אֵינוֹ מְסַתַּלַּק מֵעֲלֵיו כָּל יְמֵי עַמְדוֹ בּוֹ וְעִבְדוֹ אֶת אֲדוֹנָיו, כְּשִׁלָּא יִמְנַעְנֵנוּ מוֹנַע וְלֹא יִטְרְדֵהוּ טוֹרְד, וְחַיִּיב הַמְּעֵשָׂה תְּמִיד עֲלָיו כְּשִׁיפְנָה^ז.

וְכֵן מְצוֹת הַלֵּב שְׁאֲנוּ חַיִּיבִין בְּהוֹ, אֵין לָנוּ טַעֲנָה בְּהוֹ וְלֹא טוֹרְד מְהוֹ, אֵלָא אֶהְבֵּת הָעוֹלָם, וְשִׂאִין אֲנַחְנוּ מְבִינִים עֵינֵינוּ בּוֹרְאָנוּ, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (ישעיה ה, יב): "וְהִיָּה כְּנוֹר וְנִבֵּל תִּהְיֶה וְחִלְלִי וַיִּין מִשְׁתִּיָּהֶם וְאֵת פֶּעַל יְיָ לֹא יְבִיטוּ וּמְעֵשָׂה יְדִיו לֹא רָאוּ".

וְאִמְרָתִי, שְׁמָא הַמִּין הָזֶה מִן הַמְצוֹת אֵינוֹ מְתִילְד^ח לְמְצוֹת רְבוֹת, וְעַל כֵּן הִנִּיחוּ אוֹתָם וְלֹא חִבְרוּ בְּהֵם סֵפֶר מִיַּחַד. וְכְאֲשֶׁר חֻקְרָתִי עַל מְסַפְרָם וּפְרָקִיהֶם, מְצַאֲתִים לְרַב מְאֹד בְּהִתְלַדָּם, עַד שְׁחֻשְׁבֵּתִי כִּי מַה שְׁאֲמַר דָּוִד ע"ה (תְּהִלִּים קיט, יז): "לְכָל תִּכְלֶה^ט רְאִיתִי קֶץ רְחִבָּה^י מְצוֹתָךְ מְאֹד", אֲמָרוּ עַל מְצוֹת הַלְּבָבוֹת, כִּי מְצוֹת הָאֲבָרִים יֵשׁ לָהֶם מְסַפֵּר יְדוּעָה, כְּמוֹ תִרְנ"ג מְצוֹת, אֶךְ מְצוֹת הַלְּבָבוֹת רְבוֹת מְאֹד, עַד כִּי אֵין לְתוֹלְדוֹתֵיהֶן מְסַפֵּר.

^והַחֲכֵמָה הַצְּפוּנָה - מצוות הלב. ^זוְהַקְּבָלָה - דברי חז"ל. ^חאֲחֻלִּי - לשון תוחלת ותקווה. ^טמְמוֹתֵרִי - מותרות. ^יוְעַל כָּל עֵינָיו - בכל מצב. ^{יא}וְלַעֲנֵן בְּהוֹ - בצרכיה. ^{יב}כְּשִׁי לֹא זָמַן פְּנוּי. ^{יג}אֵין לָנוּ טַעֲנָה - אין עיכוב טכני שיכול למנוע מהאדם לקיימם. ^{יד}מְתִילְד - מתפרט. ^{טו}לְכָל תִּכְלֶה - דבר גשמי ומוגבל. ^{טז}רְחִבָּה - ללא קץ, אין-סופית.